

Minerva Martiskainen

VEISTOSTEN TAISTO

– *Kirjeitä isälle*

Kuva 1. Valokuva.

17.7.2010

*Katselin kerran hämärtyvää talvi-iltaa,
ja näin takametsän suuren kuusen lumisista oksista
hahmottuvan kasvosi.*

*Rakkain terveisin
Minerva*

OPINNÄYTETYÖ

Turun ammattikorkeakoulu

Kuvataiteen koulutusohjelma | Kuvanveisto

Valmistumisajankohta kevät 2011 | Sivumäärä 61

Ohjaajat | Ilona Tanskanen & Taina Erävaara

Tekijä | Minerva Martiskainen

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

TIIVISTELMÄ

Kirjallisessa opinnäytetyössäni olen tutustunut isäni, kuvanveistäjä Taisto Martiskaisen (1943–1982) elämään ja veistoksiin. Olen etsinyt tietoa siitä, miten ja miksi hänestä tuli kuvanveistäjä, ja mikä on hänen töidensä sisältö.

Välillä olen irtautunut tutkimuksellisesta tekstistä ja lähestynyt isääni kirjeitse: kysellen, katsellen, kiroten ja kaivaten. Kirjeisiin olen liittänyt kuvia omista töistäni, ja pohtinut suhdettani veistoksiin. Yritän hahmottaa, mikä ihmistä ajaa tekemään taidetta.

Lopuksi läksin retkelle, hyppäsin Joensuuhun menevään junaan ja kudoin matkalla ajatuksia yhteen. Mietin, mitä sanottavaa Taisto Martiskaisen töillä on nyt ja tulevaisuudessa.

ASIASANAT:

Taisto Martiskainen, kuvanveistotaide, monumenttitaide.

Kuva 2. Taisto Martiskainen: Omakuva 1965.

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	9
2 TAIDE KOETTI KORVATA IHMISEN	11
3 KAIPUUN SIIVIN – KARJALAISUUDESTA	15
4 VEISTÄJÄN OPPIIN	19
5 AJANKUVASTA AJATTOMUUTEEN	25
6 PAKOA JA LÄSNÄOLOA	35
7 MUUTAMIA MUISTELOITA	45
8 RETKI JOENSUUHUN	49
Viitteet ja kuvat	59
Lähteet	61

Kuva 3. Taisto Martiskainen: Omakuva.

1 JOHDANTO

Kirjoitan isästäni Taisto Martiskaisesta, nuorena kuolleesta kuvanveistäjästä. Etsin vastauksia kysymyksiin – mitä isäni halusi töillään sanoa, mitä kirjoittaisin jos voisin lähettää hänelle kirjeen, ja miksi olen lähtenyt samalle tielle – veistoksia tekemään.

Kun tämä aihe ensi kerran tuli mieleeni, hylkäsin sen saman tien. Se tuntui aivan liian vaativalta ja ahdistavalta. Hiljalleen mieleeni alkoi kuitenkin tulla uusia ajatuksia siitä, miksi minun pitäisi kirjoittaa juuri tästä eikä mistään muusta. Koen tärkeäksi tutustua paremmin isääni ja hänen töihinsä. En voi koskaan tietää, olisinko päätenyt kuvanveistäjäksi, ellei isäni olisi sitä ollut. Voin kuitenkin etsiä polkuja, jotka minua ovat kuljettaneet, ja kysyä itseltäni, miksi teen kuvia.

Tutkielmassani on kaksi erilaista lähestymistapaa – tiedollinen ja tunnepohjainen. Osa tekstistä on kirjeitä isälleni. Ne kulkevat tutkivan tekstin rinnalla tehden kokonaisuudesta hyvin henkilökohtaisen. Kerron itsestäni, elämästäni ja veistämisestäni. Pohdin myös tulevaa opinnäytetyönäyttelyäni.

Vuonna 1994 järjestettiin Joensuussa Taisto Martiskaisen muistonäyttely, minkä yhteydessä kaikesta kootusta aineistosta syntyi myös kirja. Sen kirjoitti Eino Nieminen, amanuenssi Joensuun taidemuseosta. Hän oli myös näyttelyn järjestäjä ja aineiston kokoaja. Käytän luonnollisesti suurelta osin tätä kirjaa lähteenäni.

Haluan kuitenkin mennä pintaa syvemmälle ja tutustua itse isäni luonnoslehtiöihin, sekä niiden reunakirjoituksiin. Tutkimusmatkallani piipahdan penkomassa Joensuun taidemuseon arkistoja, etsin käsiini eräitä isäni kesken jääneitä töitä, ja haastattelen hänet tunteneita ihmisiä. Myös vanhoja lehtileikkeitä käytän lähteinä.

Kuva 4. Valokuva 26.1.1981.

2 TAIDE KOETTI KORVATA IHMISEN

Isäni eli minulle veistoksissaan, jotka ympäröivät varhaislapsuuteni. Ne merkitsivät isää ja olivat aina läsnä – samoin valokuvat, joita on paljon sen kolmen vuoden ajalta, minkä isäni ja äitini viettivät yhdessä. Minä synnyin tuon kolmen vuoden puolivälissä, ja ainoat muistot isästäni ovat välähdyksiä, tunnemuistoja, tai ehkä vain unikuvia. En ehtinyt käyttämään ensimmäistä oppimaani sanaa juuri lainkaan. Olin konttaillut jonkin aikaa huoneesta toiseen sitä kuiskaillen. Kukaan ei voinut selittää, miksi *isi* oli poissa.

Kun opin kävelemään ja hahmottamaan maailmaa vähän paremmin, keksin että veistokset ovat oivallisia leikkipaikkoja. Isäni vanhasa työhuoneessa oli suurikokoinen luonnos Bomban runonlaulajasta, Ogoi Määräsestä. Pyysin aina äitiäni nostamaan minut Ogoimummon syliin istumaan. Siinä oli täydellinen kuoppa käsien välissä, kuin linnunpesä. Luurankofiguurit puolestaan kiinnostivat kovasti leluani. Niissä oli niin monia sokkeloita, missä ne saattoivat seikkailla.

En muista milloin ensimmäistä kertaa ymmärsin, mitä kuoleminen on. Muistan kyllä, kun noin neljän vanhana kotimme tuvan penkillä istuessa kerroin ikäiselleni pojalle, että isäni on kuollut. Hän oli nimittäin jostain syystä katsonut minuun kesken leikkimisen ja kysynyt, missä on isäni. En usko, että poika oikein ymmärsi, mitä tarkoitin. Se oli joidenkin kesäjuhlien aikaan ja on jäänyt mieleeni hyvin selvänä muistona. Ainakin se on ensimmäinen kerta, kun itse kerroin tuosta asiasta toiselle, ehkä se siksi on jäänytkin mieleeni. Isäni oli taivaassa ja suojeli minua, sen tiesin.

Myöhemmin sain huomata, miten isän menettäminen ja puuttuminen elämästäni on aiheuttanut monia ongelmia ihmissuhteissa, elämäntutkimuksessa ja identiteetin kehittämisessä. Hirvittävä läheisten ihmisten menettämisen pelko ja kommunikoinnin vaikeus aiheuttavat osaltaan halun käsitellä näitä asioita sekä kuvallisesti että sanoin.

18.7.2010

Kirjoitan Sinulle isä, vaikka sanojen muotoileminen on maailman hitainta puuhaa! Kuvien avulla kertominen on helpompaa. Kuvat ilmestyvät usein välähdyksinä mieleen ja sitten tarvitsee vain ryhtyä työhön. Yritän karsia lauseesta kaiken turhan ja tuloksena on tyhjä rivi. Sanat paljastavat tyhmyyteni. En ole kovin fiksu, enemmän tekijä kuin ajattelija. Kirjoittaminen on silti tärkeää – sen toisen aivopuoliskon herättelyä, mikä mielellään vain nukkuisi.

Kävelen kuulemma samalla tavalla kuin sinä. Lapsena tahtooin tanssijaksi, mutta sitten aloin hävetä liikaa kehoani. Häpeä elää yhä syvällä. Teen siitä kuvia. Teen muistakin ikävistä asioista kuvia, mutta sitten jään pohtimaan, mikä tarkoitus on omien ikävien tunnetilojen ikuistamisessa. Yritän perustella sitä itselleni löytämättä tarpeeksi hyviä syitä.

Tahdon kuunnella kiveä ja puuta – mitä sanottavaa niillä on. Joskus taas tuntuu kuin suorittaisin ruumiinavausta taltta kädessäni.

*Kuva 5. Minerva Martiskainen: Naisten vuoro 2010.
Maalattu kipsi. Valokuva: Minerva Martiskainen.*

*Vanhan
Kievarin
savusauna
aiheena
tekemässäni
mitalissa.*

*Ogoi Määränen muistomerkki
Pauli Venäläisen valimolla
Kuopiossa. Valokuva: Taisto
Martiskainen.*

Kuva 6. Taisto Martiskainen: Ogoi Määränen 1981. Pronssi.

3 KAIPUUN SIIVIN – KARJALAISUUDESTA

Taisto Martiskainen syntyi Suojärvellä, Itä-Karjalassa, jatkosodan loppupuolella 1943. Hänen perheensä oli lähtenyt evakkoon aikaisemmin mutta palannut takaisin sodan runtelemille maille. Taisto kävi kuitenkin vain syntymässä Karjalassa, sillä uudestaan evakkoon oli jouduttu 1944. Uusi koti rakennettiin Lieksaan.

Luonto oli todella tärkeä Martiskaiselle. Hän kaipasi yksin oloa, mikä löytyi luonnon rauhasta. Saatuaan sitä sydämensä täyteen, hän kaipasi taas ihmisiä, ihmisten arkea. Pikkupoikana hänellä oli oma salainen piilopaikka, irtolohkareista muodostunut luola erään vaaran rinteessä. Karattuaan maatilan töistä päiväkausiksi, hän vietti yönsä luolansa suojissa. Siellä Martiskainen veisti ensimmäisiä korkokuvia jyrkkään kallioseinämään. Eräs rakennusmestari oli opettanut nuorelle pojalle maalaamisen perusteita ja kertoillut taiteilijaelämäkertoja. Taisto osallistui myös ABC-piirustuskoulun kirjukurssille. Eniten kiehtoi kuitenkin veistäminen, ja hänen isänsä oli teettänyt kyläsepällä kivipiikkejä kivenhakkausta varten.

Martiskaisella oli lapsuudessaan ympärillään kauneutta, taidetta – tai ehkä hän vain näki jotain erityistä asioissa ja esineissä, jotka monet ohittivat itsestäänselvinä ja arkisina. Taiston isä oli kätevä käsistään ja teki itse kaikki tarve-esineet. Veistetty kirvesvarsi oli nuoren Taiston mielestä taideteos, samoin hänen äitinsä laulut. Pelloilta oli löytynyt kivikautinen kirves, mikä oli viety museoon. Sekä kivikirvestä, että isänsä veistämää kirvesvartta Martiskainen oli vuosia myöhemminkin vielä pohtinut. Mikä niissä oikein syytti, mikä teki niistä niin kauniita? Hän oli tullut siihen tulokseen, että niissä näkyi tarkoituksenmukaisuus ja huolella tehty työ. Taisto teki myöhemmin veistämisen ohessa itse myös muutamia huonekaluja, jotka ovat kestäneet käyttöä.

Martiskaisen nuoruusvuosina lehdissä oli juttuja Wäinö Aaltosesta, joka oli ollut tuolloin jo pitkään Suomen tunnetuin kuvanveistäjä. Taisto oli lukenut kaikki Aaltosesta kertovat kirjoitukset, mitkä oli käsiinsä saanut. Hän tiesi tämän vastailevan kirjeisiin. Kyläsepällä teetetyt kivipiikit eivät kestäneet vaativampaa käyttöä. Niinpä Martiskainen kirjoitti 16-vuotiaana Aaltoselle, ja kysyi neuvoja kiven työstämiseen. Aaltonen vastasi.¹

Martiskainen oli myöhemmin useaan otteeseen harmitellut, kun Aaltosen kirjoittama kirje oli sittemmin hävinnyt², mutta sen vaikutus oli varmasti todella merkittävä. Wäinö Aaltosen seurana vuosikirjaan kirjoittamassaan artikkelissa Martiskainen muisteli: *”Kirjeeni oli löytänyt perille ja vastaus tuli parin kuukauden kuluttua. WA kertoi usean liuskan pituisessa kirjeessään melko tarkasti kiven käsittelystä, mistä saan talttoja, sekä toivotti minulle menestystä”*.

19.7.2010

Kauneuden kaipuu tuntuu liittyvän voimakkaasti karjalaisuuteen. Karjalaiset kansanlaulut koettelevat sydäntäni aina rajusti, niin ilolla kuin surulla. 'Rusgie neitsyt, valgie neitsyt' oli soinnut radiosta, kun synnyin kalevalanpäivänä 1981.

Koen kaipaavani karjalaan, vaikken ole siellä koskaan käynyt, ja tiedän kaipaavani jotain, mitä ei enää ole olemassa. Mikä on se voima mikä ihmistä sitoo tietyille alueille? Liekö geeneihin jollain maan tomulla kirjoitettu – Tänne kuulut! Monet vastustavat sellaista ajatusta ja haluavat olla mieluummin vapaita. Ihminen kuitenkin muovautuu sukupolvien ajan elinympäristönsä mukaan, niin fyysisesti kuin henkisesti.

Ihmisen muodontaju varmaankin muovautuu sen mukaan, millaista maastoa on tottunut katselemaan. Vanhassa suomalaisessa elokuvassa, 'Opri', kuvataan ihanasti minkälaista maaston karjalaismummon mielestä pitäisi olla. "Sellasta että ois mäkkee ja notkoo, kennäkettä ja tasasta, että iha vaa aaltona menis koko maa".

Maaston muodoilla myös täytynee olla jotain tekemistä mielialojenkin kanssa. Eivät tietenkään muodot muovaa tajuntaa yksistään, kaikki vaikuttaa kaikkeen, värit ja ilmasto... Mutta muodoilla on varmaan hyvin merkittävä rooli ihmisen sielunmaisemassa. Sinulla ainakin tuntuivat nuo mielialat vaihdelleen jyrkistä nousuista syviin pudotuksiin.

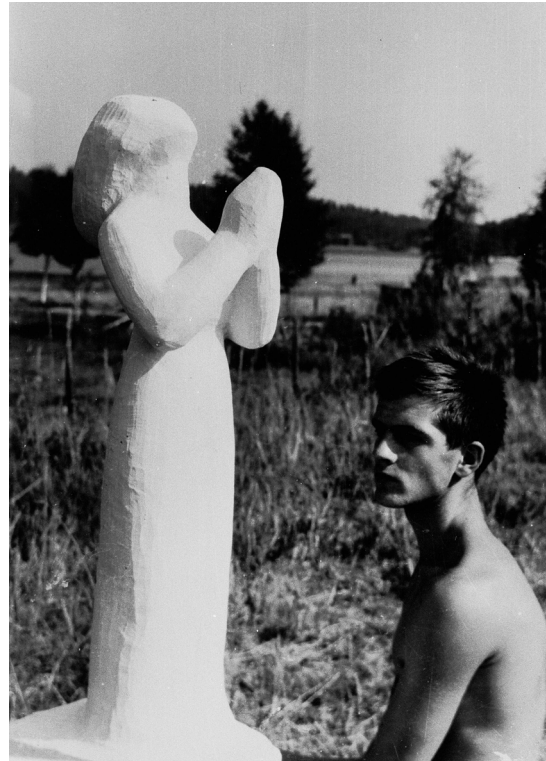

*Kuva 7. Minerva Martiskainen: Kotiinpaluu 2007.
Maalattu kipsi. Valokuva: Minerva Martiskainen*

Arv. kuvanveistäjä 22/4-59
Kirjoitan piinan ja tämän pirunmoisen oppimisen keskeltä. Tuossa ovat kirjat. Niitä täytyisi lukea. Hitto vie, niissä ei ole mitään kaunista. Ne tekevät olon niin ontoksi, levottomaksi. Minut koetetaan pakottaa lukemaan. Suvun musta lammas, sanovat. Ei tahdo lukea vaikka veljensä ovat lukeneita miehiä. Ei hitto vie. Vaikka he ovatkin lukeneet, mitä siitä. Silti he eivät näe mitään kaunista. Tahdon vaan kaunista. Se vain tyydyttää. Se polttaa, muttei se tee pahaa. Miksi ihmiset eivät näe sitä kauneutta joka heitä ympäröi. Miksi he puhuvat aina. Turhaa. Perhana, olisivat edes vähän aikaa hiljaa. Kumpu saisin asua joskus metsässä, yksin. Kuunnella metsän huminaa, jutella linnuille. Metsä on raikas. Siellä ei tarviis katsoa peiliin eikä kammata. Siellä sais' rauhassa veistää. Tahtoisin veistää graniittiin. Se on niin kaunista. Se hengittää. Mutta. Siinä on yksi mutta. Ei ole välineitä. Olen tussaroinut jo vähän kiviporan pätkillä. Ne tylsyvät ihan heti. Tämän vuoksi kirjoitan. Pyydän teitä vastaamaan tähän ja selkoa mistä voisoin tilata kovametalli karkisia talttoja. Täällä ei ole. Jos neuvotte myös vähän loppuhiomista. Joskus tekin olette tarvinnut näitä tietoja. Olen 16 vuotta, silti tuntuu kuin olisin jo liian vanha. Tahtoisin saada kiveen sitä kauneutta joka sisälläni palaa. Ei ilo eikä nauru ole kaunista. Sen sisällä on tyhjää. Mutta mitä onkaan vieno surumielisyys Kainous. Se on jotain, jota kun katsoo kerran, täytyy sitä nähdä aina.

Täivros neuvojanne
Taisto Martiskainen
Tiensuu
Liekka
Käsi kirjuri
JULIUS TALLBERG ATLASVAARA

Kuva 9. Taisto ja keskeneräinen työ, Rukoileva, kesällä 1959. (Nieminen 1994, 9).

Arv. kuvanveistäjä 22/4 -59 Tiensuu

Kirjoitan piinan ja tämän pirunmoisen oppimisen keskeltä. Tuossa ovat kirjat. Niitä täytyisi lukea. Hitto vie, niissä ei ole mitään kaunista. Ne tekevät olon niin ontoksi, levottomaksi. Minut koetetaan pakottaa lukemaan. Suvun musta lammas, sanovat. Ei tahdo lukea vaikka veljensä ovat lukeneita miehiä. Ei hitto vie. Vaikka he ovatkin lukeneet, mitä siitä. Silti he eivät näe mitään kaunista. Tahdon vaan kaunista. Se vain tyydyttää. Se polttaa, muttei se tee pahaa. Miksi ihmiset eivät näe sitä kauneutta joka heitä ympäröi. Miksi he puhuvat aina. Turhaa. Perhana, olisivat edes vähän aikaa hiljaa. Kumpu saisin asua joskus metsässä, yksin. Kuunnella metsän huminaa, jutella linnuille. Metsä on raikas. Siellä ei tarviis katsoa peiliin eikä kammata. Siellä sais' rauhassa veistää. Tahtoisin veistää graniittiin. Se on niin kaunista. Se hengittää. Mutta. Siinä on yksi mutta. Ei ole välineitä. Olen tussaroinut jo vähän kiviporan pätkillä. Ne tylsyvät ihan heti. Tämän vuoksi kirjoitan. Pyydän teitä vastaamaan tähän ja selkoa mistä voisoin tilata kovametalli karkisia talttoja. Täällä ei ole. Jos neuvotte myös vähän loppuhiomista. Joskus tekin olette tarvinnut näitä tietoja. Olen 16 vuotta, silti tuntuu kuin olisin jo liian vanha. Tahtoisin saada kiveen sitä kauneutta joka sisälläni palaa. Ei ilo eikä nauru ole kaunista. Sen sisällä on tyhjää. Mutta mitä onkaan vieno surumielisyys Kainous. Se on jotain, jota kun katsoo kerran, täytyy sitä nähdä aina. Toivon neuvojanne.

Taisto Martiskainen
Tiensuu
Liekka

Kuva 8. Martiskaisen kirje Wäinö Aaltoselle 1959. (TMK/Wäinö Aaltosen arkisto) Valokuva: Riina Tiainen.

4 VEISTÄJÄN OPPIIN

Syksyllä 1959 Taisto Martiskainen haki opiskelupaikkaa Taideteolliseen korkeakouluun Helsinkiin. Hän kirjoitti koululle: *"Lähetän tässä muutamia valokuvia. Muuta minulla ei ole. Olkoot ne suositukseni!"* Opettajat olivat olleet hieman huvittuneita moisestä mahtipontisuudesta, mutta kuvat olivat puhuneet puolestaan. Niissä oli kaksi graniittiin veistettyä naisen päätä.³

Martiskainen kävi kouluaikanaan päivisin töissä valimolla, mutta tavattuaan Wäinö Aaltosen ensimmäistä kertaa keväällä 1960, hän pyysi päästä Aaltosen apulaiseksi. *"Olin kyllästynyt työskentelemään valimon kellarissa ja siseloimaan pieniä töitä. Halusin kuvanveistäjän oppiin. Nyt oli tilaisuuteni kun seisoin vastapäätä Aaltosta. Kysyin pääsisinkö töihin? Kuultuaan nimeni sekä sen että olin sama poika joka oli kaksi vuotta sitten kirjoittanut hänelle, oli työhön pääsy mestarin luokse selvä... Ihmettelin, että hän muisti nimen perusteella kirjeeni".*

Oppiajaksi sovittiin koko kesä, kolme kuukautta päivittäin yhdeksästä kolmeen, ja Aaltonen maksoi palkkaa 5000mk viikossa. *"Alkuaika Aaltosella ei ollut helppoa. Ikäiseni pojan rinta tietenkin nousi pystyyn tällaisesta työpaikan vaihdoksesta ja Aaltonen tietenkin sen huomasi. Ensimmäinen työ mihin jouduin oli kaikkea muuta kuin veistämistä. Ateljeen takana oli iso lautakasa, täynnä ruosteisia nauloja. Minun työni oli irroittaa jokainen naula ja oikaista ne. Työ kesti pari viikkoa ja hammasta purren sitä tein kuvitellen että tämän jälkeen aletaan veistää. Erehdyin, sillä seuraava urakka oli lehmänlannan karrääminen kukkamaalle ja puutarhan kunnostaminen. Aaltonen näet piti kukista ja maalasi niitä siihen aikaan. Olin viemässä viimeistä karryyllistä, kun WA tuli luokseni ja läimäytti minua olkapäälle: >>Kyllä Sinusta kuvanveistäjä tulee, lähdetään töihin>>. Minua ei tarvinnut kahta kertaa käseä. Aaltonen oli sitä mieltä, että ellei ole sitkeyttä ei kannata kuvitella kuvanveistäjäksi."*⁴

Syksyllä 1960 Martiskainen pääsi iltakoulun puolelta päiväkouluun eli Suomen Taideakatemian kouluun. Hakutyöksi lähetettiin Lieksan kodista kesällä 1959 kipsiin veistetty työ, Rukoileva. Siinä on henkisyiden läsnäoloa. Hahmolla on puhdas ja avoin mieli. Katse kohti taivasta, hetken ikuisuutta, lämpöä, aurinkoa. Ei vielä merkkejäkään myöhemmän tuotannon raakuudesta. Taisto ei itse pitänyt taitojensa kehittyttyä tuota työtä enää hyvänä ja meinasi heittää sen roskiin, mutta Taiston opiskelijakaveri Seija Juva oli pyytänyt saada työn itselleen. Taisto olikin sitten erään kerran tyttöjen luo kahville mennessään raahannut metrin korkean työn mukanaan raitiovau-
nussa ja vienyt sen ystävälleen.⁵

LUONNOKSIA

Martiskainen luonnosteli monia töitään vuosia, hioi niitä yhä selkeämmiksi, kohti puhdasta veistoksellisuutta.

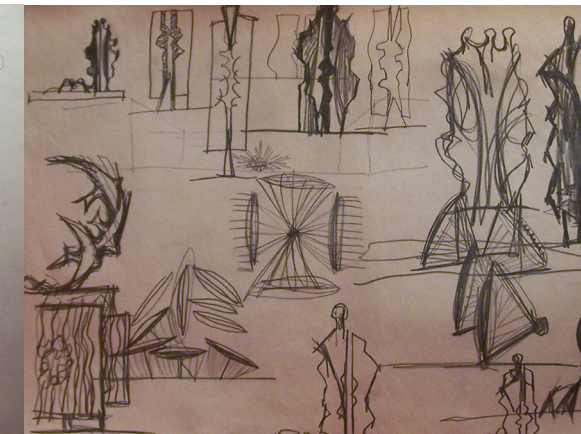
*Kuva 10. Taisto Martiskainen: Kiikkujat.
Valokuva: Minerva Martiskainen.*

Martiskainen osallistui 1961 Poronlahden kansakoulun veistoskilpailuun, ja voitti. Hän oli tuolloin vasta 18-vuotias veiston opiskelija. Teos pystytettiin 1964 Roihuvuoreen kansakoulun pihaan ja tunnetaan nimellä Kiikkujat. Työhön vaadittiin muutoksia, kun se oli jo melkein valmis. Patsastoimikunnan mielestä ei ollut sopivaa, että veistoksen nuoret tytöt olivat ilman paitaa. He arvelivat, että koulun pojat kävisivät välitunnilla koristamassa eräitä kohtia purukumilla. Martiskainen oli myöhemmin leikillisesti sanonut, että sen vuoksihan hän sen veistoksen tekikin.⁶

Veistosta tehdessään hän oli kuitenkin epävarma, ja tuskailli työnsä kanssa, kun ei olisi saanut tehdä sellaista kuin halusi. Wäinö Aaltonen oli luvannut auttaa Martiskaista, jos tälle joskus tulisi vaikea paikka elämässä. Hän tuli katsomaan työtä ja sanoi: *"Se on Helsingin paras veistos, Sinä et muuta sitä milläkään."*

22.7.2010

Olen taas alkanut löytää itsestäni tekemisen riemua. Se on ollut kauan kadoksissa. Tänään aloin muovailemaan ja luonnostelevaan ideoita. Etsittyäni pitkään löysin pienen köntin plastoliinia. Olin jättänyt melkein kaiken koululle kesäloman ajaksi. Muovailen puolisoistani, Konstasta pientä muotokuvaa. Tämäkin on oppitunti olemisesta.

Mikä on kuvanveistäjän perimmäinen tarkoitus? Hermann Hesse kuvaa kirjassaan Narkissos ja Kultasuu kuvanveistäjän taistelua itsensä kanssa. Tekemisestä saa iloa, työn valmistumisesta ja näytteille asettamisesta saa kenties kiitosta ja onnistumisen tunnetta – mutta se on hetken huuma. Pian koittaa taas yksinäisyys ja paluu tyhjiin työhuoneeseen. Eikä loppujen lopuksi valmis työkään jätä rauhaan. Siinä alkaa nähdä virheen toisensa jälkeen.

Suhde eri materiaaleihin on usein viharakkaussuhde, samoin suhde elämään ja olemassaoloon. Onko taiteilija hullu, joka ei tajua, että elämä pitäisi elää pyrkien tasapainoon ja rauhaan, eikä kuluttaa elämänvoimaa tunnekuohuihin? Tarve tehdä jostain olemattomasta olevaista – siitä syntyy paradoksi. Sitä ei saa kuitenkaan elämään. Se on aina vain elävän elämän kuvaamista, jäljittelyä. Onko se todella tärkeää?

On vain kysymyksiä, ja pakottava tarve kuvata asiat niin kuin ne omasta mielestä on. Saada näkyviin jotain, mikä on näkymättömissä.

*Kuva 11. Minerva Martiskainen:
Konsta muovailusavessa 2010.*

*Kuva 12. Minerva Martiskainen: Keittiön kahdet kasvot 2006. Kipsi.
Valokuva: Minerva Martiskainen*

*Kuva 13. Taisto Martiskainen
Crescendoa työstämässä.
Valokuva Eino Niemiseltä.*

5 AJANKUVASTA AJATTOMUUTEEN

Suomen kuvanveistäjäliitto perustettiin 1910 ja ensimmäinen veistosnäyttely oli Ateneumin taidemuseossa seuraavana vuonna. Veistotaide oli hyvin traditionaalista Suomessa aina 1960-luvulle asti, jolloin uudet kansainväliset vaikutukset alkoivat innostaa tekijöitä vapaampaan ja kokeilevaan ilmaisuun. Modernismin ja abstraktin veistotaiteen rinnalla säilyi kuitenkin myös perinteinen figuratiivinen kuvanveisto. Martiskaisen veistokset ovat pääosin figuratiivisia, mutta välillä hän lähestyi myös abstraktia muotoa.⁸

Martiskainen avioitui veistoa opiskelevan Maija Nuotion kanssa ja he saivat kolme lasta; Jyrin, Ninan ja Esan. Elämä oli työntäyteistä heti kouluvuosista asti. Martiskaisesta tuli monumenttiveistäjä. Hänellä oli 1960-luvun jälkipuoliskolla monta suurta työtä tekeillä. Laulu oli raikunut työhuoneessa, kun Martiskainen veisti ehkä tunnetuinta työtään, Punaisten Muistomerkkiä.⁹ Martiskainen tunnettiin erityisesti myös riehakkuudestaan taiteilijaporukoiden illanistujaisissa.

1960-1970 -luvuilla Suomessa oltiin poliittisesti hyvin aktiivisia. Se heijastui myös taiteeseen. Vuodesta 1965 asti oli ollut hankkeilla saada muistomerkki kansalaissodassa punaisten puolella kaatuneille. Sen tekijäksi oli pyydetty Wäinö Aalosta, mutta hän kuoli sen vuoden keväällä. Syyskuussa 1967 julkaistiin kilpailu monumentin saamiseksi, mutta rahoitus oli vielä arvoitus, sillä pelkästään keräysvaroilla hanketta ei voitu toteuttaa. Lopulta muistomerkin tekemiseen saatiin kuitenkin tukea valtiolta, sekä lupa muistomerkin pystyttämiseksi kesäkuussa 1969. Kilpailuun tuli 45 teosehdotusta. Martiskainen oli mukana, mutta työn suunnitteleminen ei luonnistunut ennen kuin viime metreillä. *"Yksi tai kaksi päivää oli enää aikaa jättää ehdotus, enkä vielääkään osannut mitään. Viimeisenä yönä minä vihaisesti tuijottelin epäonnistunutta luonnostani ja yltäkkiä näin, millainen sen tulee olla"*.

Martiskainen voitti kilpailun. *"Aamuun mennessä sen sain valmiiksi ja mikäli ajoradalla olisivat yhdetkään valot päässeet punaisiksi, olisi muistomerkki jonkun toisen tekemä"*.¹⁰ Teos sai myös lisänimen, Crescendo, joka on musiikkitermi ja tarkoittaa nousevaa, voimistuvaa. Veistos kuvaa väsyneiden ja sorrettujen ihmisten murheellista joukkoa, joka katsoo eteenpäin symbolisesti punalippua muistuttavassa muodostelmassa. Patsastoimikunta olisi halunnut teokseen enemmän syytöstä ja katkeruutta, mutta veistäjä oli oppinut jo pitämään oman päänsä veistostaan koskevissa asioissa. Monumentti valettiin pronssiin ja paljastusjuhla oli 30.8.1970 Eläintarhan puistossa Helsingissä.

Kuva 14. Crescendo, yksityiskohta. Valokuva Eino Niemiseltä.

Martiskainen otti työn hyvin vakavissaan ja tahtoi tehdä Kansalaissodan muistomerkistä todella hyvän. Poliitiikka ei itsessään kiinnostanut häntä kovinkaan paljon. Mikä kiinnosti, olivat perimmäiset inhimilliset tunteet. Hän halusi kuvata köyhän kansan tuntemuksia mahdollisimman rehellisesti, kuvaten samalla jotain kauan häpeiltyä ja vaikeaa asiaa. Tämä työ oli alkusoittoa myöhemmin näkyneelle tahdolle tuoda veistosten avulla päivänvaloon asioita, joita pyritään yleensä peittämään historian hämärään. Siinä ei ole mitään julistavaa tai tarkoitushakuista, ainoastaan puhdas tahto kuvata asiat niinkuin ne ovat. Martiskainen itse kuvaili työnsä sisältöä siten, että siinä täytyi kyllä olla dramaattisuutta, tuskaa, lohduttomuutta, muttei saanut ampua yli, vaan piti olla myös voimaa, nousua ja eteenpäinmenoa. Työhuoneessa oli soinut Beethovenin kohtalonsinfonia ja Hintriikan surumarssi.

Näihin Maiju Lassilan sanoihin Martiskainen päätyi yhdessä Pentti Saarikosken kanssa mietittyään, mitä tulisi kirjoittaa Punaisen muistomerkin toiselle puolelle:

*Kun kaikki tiet päättyvät,
täytyy ajatella matkan jatkamista.
Kun illan tuntu ennustaa yön tuloa,
täytyy ryhtyä järjestelemään
huomispäivän elämää ja töitä...*

Martiskainen oli tavannut kerran veistoksensa juurelta 90-vuotiaan naisen. Häntä kiinnosti, mitä nainen ajatteli ja koki katsoessaan työtä. Veistäjä esitteli itsensä tekijäksi ja joutui näyttämään henkilöllisyyspaperinsa, koska nainen ei uskonut tuota kummallista kyselijää teoksen tekijäksi. Sitten vasta nainen oli kertonut patsaan olevan hänelle kuin pyhiinvaelluspaikka. Hän oli sanonut ymmärtävänsä jokaisen viillon ja reiän tuossa työssä.¹¹ Paras kiitos Martiskaiselle varmastikin oli, kun tämä nainen, joka oli mennyt vuonna 1918 sodassa koko perheensä, sanoi veistäjän onnistuneen täydellisesti.

25.7.2010

Monet aatteet ovat käyttäneet taidetta hyväkseen ja jokin uskonto voi kieltää ihmisen kuvan tekemisen lähestulkoon kokonaan. Suhde kuviin on jatkuvasti erilaisten vaikutusten alainen. Missä on vapaa tahto asioiden kuvaamisen suhteen? Mitä enemmän kuvia näen, sitä enemmän jälkiä minuun jää. Pystynkö käsittelemään saamaani kuvatulvaa, vai uppoaako kaikki sinne mitä omaksi ajatteluksi kutsutaan?

Sisälläni on kaksi vastakkaista voimaa, joiden taistelusta joko syntyy jotakin tai jää syntymättä. On jokin eteenpäin vievä voima – luovuus tai intohimo, halu tulla nähdyksi ja kertoa asioita. Ja on estävä voima – pelko, joka puolestaan pyrkii ohjaamaan siihen suuntaan, että oma vaikutus maailmaan ympärillä olisi mahdollisimman vähäinen. Onko toinen hyvä, toinen paha, sitä en tiedä.

Monesti näen mielessäni ensin selkeän kuvan mahdollisesta tulevasta työstä. Sitten alan miettimään, mistä tuo kuva oikein tuli, etsin merkityksiä sille. Minulla on ainakin sata veistosidea päässäni, mutta niin valmiilta ja hyviltä kuin ne kuvat mielessä näyttävätkin, työ alkaa tosissaan elää vasta tehdessä.

Mitä eleet kertovat? Kaupassa rakastavaiset kulkevat lähekkäin. Katselen heitä. Nuori mies pitää kättään jäntevän, kaunisvartaloisen tytön ympärillä, kevyesti hivellen – mutta ohjailen. Näen omistamista. Näen voittajan ja palkinnon. En voi kuitenkaan tietää todellisuutta. Voin vain arvailla. Silti pidän enemmän näystä, missä pari kulkee reippaasti astellen käsi kädessä. Kuva piirtyi mieleeni mitaliksi. Asioilla on aina kahdet kasvot. Mitalitaide kiehtoo minua sen kerronnallisen helppouden, sekä yllätyksellisyyden takia.

Turun taideakatemiasta on tullut hyvin tuttu paikka minulle. Monen monta vuotta olen sen käytäviä tallannut. Tahti on ollut välillä niin hidasta, että jos olisin seisahtunut kokonaan paikoilleni, olisin varmaan saanut enemmän aikaiseksi. Opinnäytetyönäyttelyä varten minulla on monta teosideaa, jotka kietoutuvat jollain tavalla yhteen. Niissä on ihminen lukittuna pelkoihinsa ja kyvyttömyyteensä kohdata maailmaa omana itsenään. Kosketus olennaisimpaan puuttuu. Elämästä tulee niin helposti vain ohikulkumatka.

*Kuva 15. Minerva Martiskainen: Kosketus 2010. Maalattu kipsi.
Valokuva: Minerva Martiskainen*

Kuva 16. Taisto Martiskainen: Imatran Impi 1972. Valokuva Eino Niemiseltä.

Jos taide on aina jollain tavalla sidoksissa taiteilijan omaan aikaan, miten joistain teoksista tulee ajattomia? Miksi ne jaksavat kiehtoa ihmisiä aikakaudesta riippumatta? Niissä täytyy olla jotain muuttumatonta, yleisinhimillistä tai universaalia. Taiteessa voidaan kuvata mennyttä, nykyhetkeä tai aavistella tulevaa. Mitä pidemmälle ajan henkeen ja olemukseen taiteilija ajatuksineen ja tunteineen pääsee, sitä lähemmäksi ajattomuutta hän työnsä vie, materiaaleista riippumatta. Moni taiteilija on onnistuneesti matkannut ajatuksineen ja tunteineen ajassa ja pystynyt kertomaan yhtä vakuuttavasti ajasta, jota hän ei itse elä, kuin ajasta, mistä hänellä on omakohtaista kokemusta.

Ajankuva taiteessa tarkoittaa tietyn yhteiskunnallisen tilanteen, ja etenkin sen hengen välittymistä katsojalle. Usein menneisyydessä kuvitettuja poliittisia tapahtumia pidetään puhtaasti ajankuvina. Jokainen yhteiskunnallisesti merkittävä tilanne voi pitää kuitenkin sisällään elementtejä, jotka saattavat toistua aikakaudesta toiseen, jolloin ne ikuistuvat osaksi ihmisyyttä.

Martiskainen oli voittanut samoihin aikoihin punaisten muistomerkin kanssa toisenkin kilpailun. Se oli kutsukilpailu, jossa haettiin tekijää Imatran Immen kohtalosta kertovalle veistokselle. Tarujen Impi heittäytyi koskeen onnettomien tapausten jälkeen. Imatran koski olikin tunnettu itsemurhapaikka. Veistoksen oli tarkoitus perustua Leinon runoon Imatran taru, ja olla samalla muistomerkki tuossa koskessa elämänsä heittäneille.

Martiskainen oli suunnitellut veistosta ensin pystyasentoon, mutta luonnos oli kaatunut muuttokuormassa. Se oli ollut onnekas satuma, sillä veistäjän mielestä se olikin paljon parempi makuullaan. Ehdotus voitti äänin 5-2. Martiskaisen teos herätti kuitenkin ristiriitaisia tunteita ja niistä kirjoiteltiin lehdissä. Veistokselle oli asetettu kriteerit: verevää neitoa esittävä ja luonnonmukainen. Kaikille ei sopinut, että veistos esittikin enemmän mätänemistilassa olevaa ruumista, kuin vaatteet päällä koskeen hyppäävää nuorta neitoa. Taiteellisesti ehdotusta kuitenkin pidettiin parhaana. Helsingin Sanomien pakinoitsija Origo veisteli kirjoituksessaan kriitikoiden mielipiteistä: *"...Onhan se tietysti vähän epäjohdonmukaista, että itsemurhaajan patsas näyttää vainajalta. Jokainenhan me haluamme muistaa rakkaamme sellaisena kuin hän oli eläissään, iloinen puna poskilla kirmaillen kunnailta kunnaille, ainoankaan synkän ajatuksen mieltä painamatta; mikään seikka ei vielä anna aavistaa tulevia harmillisia hyppyhommia".*¹² Monen viivästyksen jälkeen Imatran Impi paljastettiin vapun aattona 1972.

*Murenee kuin savi
käsissäni
kaikki mitä olen.*

26.7.2010

Ymmärrän niin hyvin sinua, kun olit mennyt viimeistelemään punaisten patsasta vielä sen jälkeen kun se oli pystytetty. Ei töitä saa ikinä valmiiksi! Ja kun tietää että saisi siitä vielä paremman – kun vain aikaa olisi enemmän. Ja on pakko mennä rajojen yli ja katsoa mitä käy jos ei tottele aikatauluja. Olisiko taustalla halu tietää, mitä kuoleman jälkeen käy? Pitäisi, pitäisi olla valmis, mutta ei vain ole!

Minä hain kerran vuosia sitten kuvataideakatemiaan. Valvoin 48 tuntia yhteensä reissuineen Helsinkiin töitä viemään ja takaisin. Muovailin hakutyötä kokonaisen vuorokauden ennen junaan lähtöä, junassa koko yön ja sitten vielä Forumin vessassa pari tuntia. En päässyt valintakurssille, mutta se matka jäi mieleen. Pääsin näkemään muiden hakijoiden töitä kun olivat kaikki esillä suuressa hallissa. Minun työni näyttivät niin pieniltä ja huonoilta, että laitoin ne kaukaisimpaan nurkkaan lattianrajaan. Nyt mietin, miten olen noista vuosista muuttunut, vai olenko ollenkaan. Turusta löytyi opiskelupaikka, mutta opintoni viivästyvät viivästymistään, enkä luota itseeni.

Tämä tutkielman tekeminen takkuua. Eino Niemisen kirjoittama kirja oli varsin mielenkiintoinen. Uskon kuitenkin, että viimeisistä vuosistasi on jäänyt väärä kuva ihmisille – että elit loppuelämäsi kuin pakolaisena. Valokuvat ja veistokset noilta ajoilta kertovat toista.

Mitä minä oikein haluan elämässä tehdä? Onko minulla siitä aavistustakaan? Haluan vain tuoda näkyväksi säveliä sielun rämeiköistä. Ne ruostuvat sinne jos ei niitä saa pois! Onko taide jokin puhdistautumisrituaali sitten? Kaipa se on pelkojen käsittelyä hyvin paljon. Elämä on niin lyhyt, persoonallisuus vain hetken häivähdys, hetki musiikkia äärettömän hiljaisuuden keskellä. Vaikea sitä on ymmärtää.

Onhan se pelkojen muotoilemista usein on koko homma. On sitten niitäkin hetkiä mistä tulee vain hyvä olo. Silloin, kun ei tarvitse miettiä sisältöä, vaan keskittyy vaan siihen tekemiseen, anatomiaan ja saven pehmeänä pitämiseen.

*Kuva 17. Minerva Martiskainen: Lähde 2011.
Valokuvakurssin otos.*

Kuva 18. Talvea 1981. Valokuva: Marja Kansanen.

6 PAKOA JA LÄSNÄOLOA

En tahtoisi ma touhuun ihmisten ja en tahtoisi yksin olla. -Eino Leino

Taisto Martiskaisella oli 1970-luvulla pimeä kausi, jolloin veistäminenkään ei tahtonut sujua enää entiseen malliin. Takana oli avioero. Kavereiden kanssa ryyppääminen ja rellestäminen vei kaiken ajan – ajan tajun. Eräänä iltana syksyllä 1979 ennen sammumistaan kapakan pöydän ääreen Martiskainen oli julistanut kovalla äänellä vastapäätä istuvalle tytölle: *"Nyt minä rakastuin!"*³

Martiskainen muutti Marja-Leena Kortekallion kanssa Pohjois-Savoon, kauas Helsingin hälinästä. Hän kunnosti työhuoneekseen Marja-Leenan sukutilan vanhan riihen. Siellä hän innostui tekemään runonlaulajapatsaan Ogoi Määräsestä. Suojärven pitäjäseura oli sen aiemmin häneltä tilannut. Ensin Martiskainen oli suunnitellut Ogoita seisovaan asentoon, sitten suuren kivikasan päälle istumaan. Lopullisessa muodossaan runonlaulaja istuu vanhana mummona yhden suuren kiven päällä.

Luonnon keskellä Taisto Martiskainen näki kauemmaksi, ja samalla paremmin omaan sisimpäänsä. Olemassaolon ahdistus vaivasi Martiskaista koko hänen elämänsä ajan. Maaseudun rauhassa kaiken tuskan pystyi kuitenkin taas purkamaan. Martiskaisen seuraava näyttely oli sävähdyttävä. Siellä oli piruja, kuolemaa ja tulevaisuuden tuhon kuvia. Maailman tilanne oli alkanut kauhistuttaa Martiskaista ja hänen oli kuvattava sitä. Kylmän sodan loppuaikojen tilanteen kärjistyminen ja mm. Presidentti Ronald Reaganin julkiset puheet pahan valtakunnasta Neuvostoliittoa tarkoittaen, idän ja lännen vastakkaisuus, vaikkakin jo pitkään jatkunut, aiheutti ihmisissä enenevää ahdistusta ja epävarmuutta. Martiskaisellakin sodan arvet olivat hänen karjalaisuutensa vuoksi vielä niin syvät, että sodan pelko oli hänelle konkreettinen.

Martiskainen piti kuvataiteilija Marjatta Tapiolan kanssa yhteisnäyttelyn Kuopiossa syksyllä 1981. Taidekriitikko Hannele Tikkinen kirjoitti arvostelussaan Savon Sanomiin 7.11.1981. *"Martiskaisen veistokset ovat monimuotoisia, jokapuolelta katsottavia, kertovia. Tästä ovat esimerkkinä järkyttävä Krusifiksi-veistos, muodoltaan kriittisen liikkeen välittävä, symbolistinen Rauhantekijä, kuin myös pienimuotoisemmat Piruparka ja Kierteessä. Muotokieli on dynaaminen ja raju, liike ja puristus tuntuva. Ilmaisuvoima on hämmentävä"*. Tikkinen heittää arvostelussaan linkin 1500-luvun renessanssiin ja Michelangelon heroois-traagisiin ihmistyyppeihin. Heti Kuopion näyttelyn jälkeen Martiskaisella oli näyttely Helsingissä Galleria Sculptorissa. Heikki Aurell kirjoitti 12.12.1981. Savon Sanomien artikkelissaan: *"Helsingissä on nyt todellinen taidenäyttely. Se on avoinna 3.1.1982 saakka. Joulun aikana pääkaupunkiin matkustavien kannattaa käydä hämmentämässä mielenrauhaansa tässä upeasti ripustetussa näyttelyssä. Nuoria taiteilijoita rohkaisee se, että Martiskainen on tuonut pääteokset pelkkinä kipsivaluina. Pronssi ei ole välttämättömyys"*.

Martiskaisesta sanottiin, että hänellä oli aito läsnäolon taito. Hänen persoonaansa vaivasi kuitenkin ristiriitaisuus pakenemisen ja läsnäolon suhteen. Ehkä hän ei osannut olla mitään niiden väliltä vaan oli joko kokonaan poissa tai täydellä sydämellään mukana.

30.7.2010

Olen kuullut siitä elokuun illasta...

Joku kunnanherrojen illanvietto se oli. Rantasauna täynnä ihmisiä, mutta kaikki oli tapahtunut niin äkkiä. Sinua ei saatu veden alta tarpeeksi ajoissa. Pidet saunomisesta kuulemma eniten maailmassa, mutta sydän ei enää kestänyt. Tulikuuma sauna, jääkylmä vesi...

Kun kerran antaa mieleensä tulla kuvan siitä niin eihän se enää lähde pois, vaikka se onkin vain oman mielen luoma kuva tapahtuneesta.

Olen asettanut sinut istumaan niin korkealle henkimaailmaan. Minun on vaikea tajuta sinun joskus olleen lihaa ja verta – olemassa oleva ja elävä ihminen. Tahtoisin pudottaa sinut siltä jalustalta, jonka olen mieleeni rakentanut. Myyttisestä taruolennosta täällä kerran eläneeksi ihmiseksi.

*Nykytaidekurssin työ.
Pohdin tätä tehdessäni
sinun kuolemaasi, ja
omaakin kuolevaisuutta
tietysti siinä samalla.*

*Kuva 19. Minerva Martiskainen: Kaipaus 2009. Maa-
lattu kipsi ja peililasi. Valokuva: Minerva Martiskainen*

*Kuva 20. Taisto Martiskainen:
Sukupolvien ketju 1982.
Luonnos Pietarsaaren Työväen-
muistomeriksi. Kipsi. (Niemi-
nen 1994, 75).*

*Kuva 21. Taisto Martiskainen:
Kierteessä 1982. Pronssi.
(Nieminen 1994, 80).*

26.9.2010

Olit kerran kuulemma miettinyt, tuleeko pojastasi kuvanveistäjiä. Äiti oli ehdottanut siihen - Entä tytöistä? No meistä tuli. Aloimme vasta hiljattain pitämään yhteyttä, Nina ja minä. Nina asuu Australiassa, mutta nykyisin on sellainen oiva keksintö, että voi olla kätevästi ja monipuolisesti yhteydessä toiselle puolelle maapalloa.

Tuntuu kyllä siltä, ettet olisi voinut toivoa lapsiesi päätyvän samalle alalle, sillä niin paljon ahdistusta töissäsi on nähtävissä, kuten niin monilla muillakin tämän alan ihmisillä. Olen äärimmäisen sisäänpäinkääntynyt eläin. Hittolainen! Olisikohan ollut parempi lähteä opiskelemaan jotain sosiaalisempaa alaa, vaikka se ei luontevalta olisi tuntunutkaan. Onko hyvä mennä aina sen mukaan, mikä tuntuu itselle luontevalta? Olen jähmettynyt patsaaksi!

Mutta eihän veistämällä toisaalta pidä yrittää pysäyttää hetkeä eikä jähmettää mitään, vaan saada materiaali hitaasti liikkeeseen. Muodon ei tarvitse olla pysähdyksissä, vaikka materiaali on. Jospa ei siis jähmetä minua entisestään tämä kuvien tekeminen. Kuvaahan veistos aina jollain tapaa kuolemaa. Se on pysäytetty hetki, aika kulkee sen ohi, ihmiset kulkevat sen ohi. Mutta eikös veistos kuvaa kuitenkin myös syntymää? Jähmettyneen materiaalin syttymistä elämään katseen avulla.

Olen välillä miettinyt, kuljenko omaa tietäni vai koetanko kuvien avulla paikata jättämäsi tyhjyyttä. Ainakin varhaislapsuuden kokemuksilla on ollut suuri merkitys. Seurasin elämäni ensimmäiset vuodet patsaiden tekemistä. Konttasin riihen lattialla ja pistin suuhuni saven- ja kipsinmurusia. Ehkä imin silloin itseeni jotain sellaista, mikä myöhemmin herätti halun veistämiseen, kaipuun eri materiaalien työstämiseen. Ne ovat niin tuttuja!

Siitä päästäänkin kysymykseen, mikä ihmisen elämän suunnan sanelee? Onko kohtalo pieniä murusia, joita poimimme elämän matkalle evääksi jo hyvin varhain, joihin samaistumme ja tulemme ehkä riippuvaisiksikin. Sinua oli innostanut lapsena pelloilta löytyneet savikokkareet, isäsi tekemät esineet ja äitisi laulut. Varhain tiesit, että haluat kuvanveistäjäksi, etkä haastattelujen perusteella koskaan kyseenalaistanut omaa taiteen tekemistäsi. Kaipaam samanlaista varmuutta, mutta olen huomannut, että ei tässä elämässä ole mitään varmaa.

Muovailusavea rakastin lapsena, mutta yhtä lailla värikyniä. Saveen tutustuin uudestaan Kuopion psykiatrisella nuoriso-osastolla keväällä 1997. Silloin oli pakko päästä pelkojen ylivallasta, kun luulin maailman joka päivä loppuvan. 10kg punasavea oli tarkoitettu koko osaston käyttöön, mutta jouduin pian kertomaan hoitajille, että sitä tarvitsee ostaa lisää.

*Kuva 22. Riihessä 1981. Alexander Viimeisen paluu Eurooppaan 1981.
Kipsi. Valokuva: Taisto Martiskainen.*

27.9.2010

Mietin noita viiltoja veistoksissasi. Ne ovat kuin syviä haavoja. Figuurisi ovat kaikki kuin ruoskittuja. Missä vaiheessa niitä alkoi ilmestyä töihisi? Punaisten muistomerkissä on konekiväärillä ammuttua pintaa. Aiheiden vakavoituessa alkoi jälkikin muuttua. Nina kertoi kirjeessä, että olit laudoilla hakannut työt joskus muotoon, ja se ajatus huvitti minua.

Joskus tuntuu siltä, että kuva ei voi kertoa yhtään mitään. Välillä taas siltä, että se kertoo kaiken. Itsekin olen vain kiiltokuva muille, kun en sano koskaan mitään. Vailla sisältöä, sellainen tyhjä hieno simpukankuori, joka kohisee vaan.

Koinkohan minä syyllisyyttä sinun kuolemastasi? Mietin sitä konntailijaa joka etsi isää salassa hädissään. Tuliko minusta mykkä silloin?

Ainakin koen syyllisyyttä kahden työsi tuhoutumisesta. Olin typerimmässä teini-iässä, enkä halunnut Krusifiksia ja Aleksanteria mukaan muuttokuormaan muuttaessamme pienempään vuokra-asuntoon. Ennen kuin niitä ehdittiin sitten hakemaan muualle, pankin järjestämä siivousfirma olikin käynyt ja hakannut ne työt paloiksi. Laitontahan sellainen veistosten tuhoaminen oli, mutta äidinkään vakuuttelut syyttömydestäni eivät paljoa lohduta.

En halunnut niitä kotiimme, koska halusin olla niin porvarillinen kuin olla voi! Halusin että elämästämme tulisi jotenkin kiiltokuvamaista kaiken boheemiuden tilalle. Silloin niissä kipsipääkalloissa oli vaan olevinaan jotain niin epäsovinnasta. Kun olin pienempi, minun pikkusormeni kokoinen nukke retkeili niitten pääkallojen silmäkuopissa. Mutta silloin kotona oli tilaa eikä minun tarvinnut miettiä, mihin se työ kuuluu. Sillä oli paikka salin ison kirjahyllyn vieressä.

Nyt ottaisin ne veistokset mukaan ensimmäisenä. Ehkä ideoin joskus niiden pohjalta jotain omalla tavallani, sillä niiden taustalla olevat asiat eivät vanhene, eivätkä katoa. Alexander Haigin hahmon voisi ehkä vaihtaa johonkin ajankohtaisempaan. Vallan huipulla istuu aina uusia maailman tuhoutumista seuraavia ja edesauttavia ihmisenkuvatuksia. Ei minulla tosin ole sellaista henkistä kypsyyttä että pystyisin kuvaamaan niin aidosti tätä maailman menoa. Kaikki pyörii vaan itsessä. Itse kkyyy sss...

Selvitin äskettäin, että sukupolvien ketjun pienoismalli, joka tuosta tuhosta saatiin pelastettua, on edelleen erään asianajajan kellarissa. Se on ollut siellä jo viitisentoista vuotta, ja minun pitäisikin piakkoin hakea se sieltä pois.

Kuva 23. Taisto Martiskaisen muistonäyttely 1994 Joensuun taidemuseossa. Valokuva Eino Niemiseltä.

*Kuva 24. Minerva Martiskainen: Riihenmäki
2008. Akvarelli. Valokuva: Minerva Martiskainen.*

7 MUUTAMIA MUISTELOITA

Seuraavat kertomukset perustuvat kirjeisiin ja haastatteluihin. Äitini muisteli muutamaa tapausta, jotka ovat painuneet syvälle mieleen:

”Oli pimeä, kylmä ja sateinen vuodenaika. Olisiko ollut syksy 1980. Keittiössä istuttiin iltateellä ja navetassa paloivat valot koko ajan. Tiedettiin että siellä jo kuuden tunnin ajan AlfaLavalin ammattilaiset olivat yrittäneet korjata putkilypsyt. Siinä istuessamme eräs huoltomies tuli sisään ja pyysi saada soittaa, jolloin entinen karjakkomme, vanha taloudenhoitajamme Hanna huokaili, että vieläkö ne lehmät siellä seisovat lypsämättöminä. Ilmeisesti sama ajatus alkoi vaivata Taistoa ja niinpä hän otti tuvan naulasta toppatakin, veti saappaat jalkaansa ja painui navetalle. Noin parin tunnin kuluttua mies palasi hyväntuulisena ja tyytyväisenä ja ilmoitti: ’Se toimii taas!’

Taisto tarttui mielellään tilaisuuteen kuin tilaisuuteen, jossa hän saattoi auttaa. Hänen periksiantamattomuutensa oli luonteenomaista. Erinomaisen selväjärkisesti hän oli pohtinut asian niin, että ensin täytyy löytää vika ja sitten korjata se. Putkilypsyt sentään oli satoja metrejä isossa navetassa, ja tukoksen jäljittämiseen meni se kaksi tuntia. Mutta hän ei luovuttanut ennen kuin asia selvisi. Alan ammattilaiset olivat katsoneet häntä kunnioittavasti, mutta se ei ollut Taistolle yhtä merkityksellistä kuin se, että hän pääsi vanhalle Hannalle kertomaan, että nyt lehmät pääsivät ahdingostaan.

Ennen lähtöämme synnytyslaitokselta lääkäri teki vauvalle lopputarkastuksen ja totesi hänen lonkkiensa olevan hieman löysät, eli lonkka-kuoppa ei ollut riittävän syvä. Meille kerrottiin, että vaiva oli vastasyntyneillä yleinen ja parani melkein poikkeuksetta itsestään, mutta mitään riskejä ei haluttu ottaa. Niinpä lääkäri kehotti tuomaan lapsen 2–3 kuukauden kuluttua tutkimuksiin, jolloin katsottaisiin, tarvitseeko hän ns. sammakkokipsin.

Oli kesäkuun alku, kun veimme lapsen tutkimuksiin ja lonkkakipsi määrättiin laitettavaksi. Saimme olla sairaalassa ilta yhdeksään vauvan kanssa, mutta sitten hänet oli jätettävä sinne, koska operaatio tehtäisiin aikaisin aamulla. Siispä noin klo 10 seuraavana päivänä haimme lapsen, jonka jalat olivat sammakko-asentoon kipsatut. Taisto katseli sitä laitosta hetken ja tiedusteli sitten lääkäriltä, miten tämän kanssa pystytään pitämään vauva puhtaana. Sellaista vaippaa kun ei ollut keksittykään, joka täysin varmasti olisi imenyt kaiken kosteuden estäen sen joutumisen lapsen iholle. Ammattimaisen viileään sävyyn lääkäri selitti, että kahden kuukauden kuluttua, kun kipsi olisi tehnyt tehtävänsä, vauva otettaisiin osastolle ja iho hoidettaisiin kuntoon noin viikossa. Se oli tiistapäivä ja helle kertoi kesän tulleen kertakaikkiaan.

Kuva 25. Kaunissaaren kallioilla 1982.

Loppuviikko kului meiltä jokseenkin vakavissa tunnelmissa. Jo seuraavana päivänä kipsin terävät ja rosoiset reunat olivat hiertäneet ihon rikki. Parin päivän sisällä tajusimme, että kaikista ponnisteluista huolimatta vauvan puhtaanaapito ei tulisi onnistumaan. Sunnuntaiaamuna menimme puutarhaan ja asetuiimme viltille aurinkoon, että Minervan olo ilmakylyvystä edes vähän helpottuisi. Ihoalue oli kauttaaltaan tummanpunainen ja tulehtunut. Yhtäkkiä Taisto pomppasi pystyyn, katsoi meitä ennennäkemättömän tuikea ilme silmissään ja pyysi odottamaan siinä. Hän paineli työhuoneelleen ja palasi vartin päästä mukanaan rautasaha ja muutama kaikkein ohuimmista teristään. Äärimmäisen keskittyneesti hän ryhtyi sahaamaan kipsiä kahtia. Näky oli sellainen, etten pystynyt olemaan nauramatta: iso, karvainen mies sahaamassa poikki vauvaa, joka hymyilee ja joteltelee kuin ei mitään. Harmittelen vieläkin, etten hakenut kameraa ja ottanut kuvia tästä absurdista tilanteesta, ympärillä täyteen vehreyteensä puhkeava luonto.

Koko päivän Taisto sitten viipyi työhuoneellaan. Hän otti muotit lääkärin tekemän kipsin puolikkaista ja valoi omista aineistaan uudet, joiden saumoihin hän laati nerokkaat 'saranat', jolloin puoliskot loksahivat kohdalleen millin tarkkuudella. Hän käsitteli kipsin moneen kertaan lakalla, joten se ei enää imenyt pisaraakaan kosteutta. Lisäksi hän pehmusti reunat superlonilla ja päällysti muovilla. Puolikkaat sidottiin suikaleella polkupyörän sisäkumia, joka piti ne tiukasti paikoillaan. Näin se voitiin riisua kylvetyksen ajaksi ja saatiin pidettyä puhtaana.

Kahden kuukauden kuluttua lapsen lonkat sitten röntgenkuvattiin ja todettiin terveiksi. Lääkäri, iäkkäänpuoleinen nainen oli ensin pitkään vaiti ja puuskahti sitten meille vihaisesti aivan yllättäen: "Täytyyhän teidän ymmärtää, ettei meillä ole mahdollisuuksia tehdä tällaista jokaiselle vastasyntyneelle! Vasta autossa kotimatalla Taisto sanoi ääneen sen, mitä olin itsekkin ajatellut: Miksi ei!?"

Kirjeenvaihdon kautta Nina-siskoni muistoihin pohjauten:

"Vedessä Taisto oli omassa elementissään. Hän rakasti uimista, veneilyä, kalastamista ja pilkillä käymistä. Kevätjäiden heikentyessä olin aina huolestunut, jos isä viipyi, ja monesti häntä oli lähdetty etsimäänkin, mutta selitys oli aina siinä, että isämme ei malttanut lähteä aurinkoiselta järveltä, vaikka jään päällä olisi ollut jo paljonkin vettä. Hän rakasti myös luistelemista, ja oli tosi liitäjä jäällä. Eritoten yksi reissu on jäänyt hyvin mieleen, kun läheisen Simi-nimisen järven peilikirkkaalla jäällä luisteltiin talvella 1972 tai -73. Lunta ei ollut satanut sinä talvena ennen kuin tammikuun lopulla. Jää oli paksu, mutta miltei lumeton. Me käytimme takkeja purjeina ja liitelimme kuin linnut jäällä... mikä vapauden tunne. Olisin halunnut, että se päivä ei olisi loppunut. Sitten syötiin makkaraa nuotiolla ja keitettiin pannukahvia tulella. Taisto oli myös ruislimpun ystävä. Hänen äitinsä kun oli paistanut pitäjänsä parhaat ruislimput ja karjalanpiirakat. Joka kesä järjestettiin ahvenen savustajaisia. Ja ankeriaitakin meillä oli rännitynnyrissä. Marjojen keruu myös oli kuin rituaali, jota ei voinut ohittaa".

Kuva 27. Taisto Martiskaisen abstraktimpaa muotoa. Valokuva Eino Niemiseltä.

*Kuva 26. Taisto Martiskaisen tekemä, 1963
paljastettu teos Kanavatyttö. Kuvassa supliikki
Joensuulaismies, joka rupesi juttelemaan haltioi-
tuneena syysaamun raikkaudesta.
Valokuva: Minerva Martiskainen.*

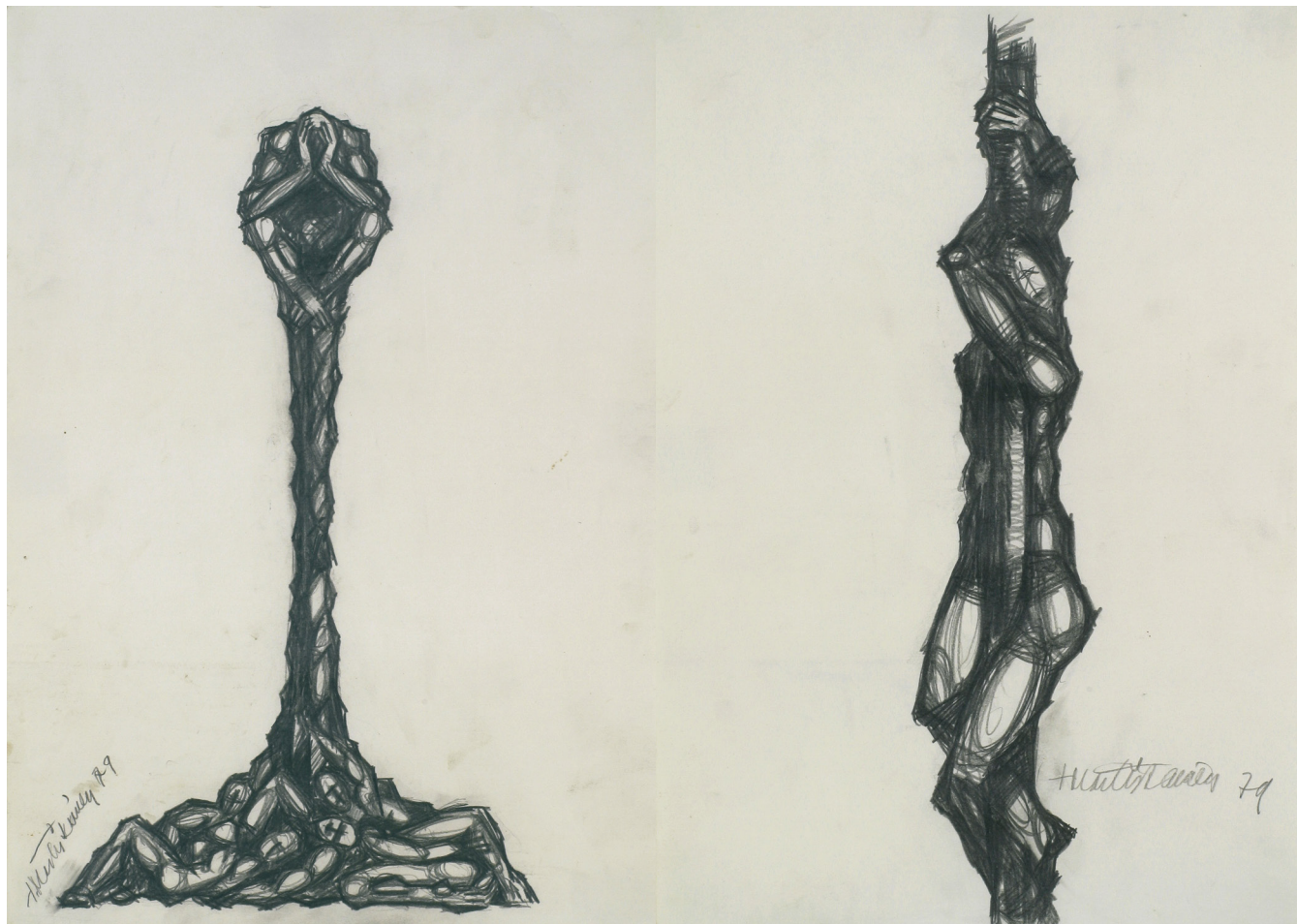
8 RETKI JOENSUUHUN

Olin suunnitellut kesästä asti käyntiä Joensuussa, mistä löytyy arkistomateriaalia Taisto Martiskaisesta. Matka toteutui 2.-4.11.2010. Tapasin veljeni, Jyri Martiskaisen. Aiemmin oltiin nähty vain hautajaisissa, mistä en tietenkään muista mitään, sekä pikaisesti kerran ollessani 15 –vuotias. Olin yötä Jyrin perheen luona, ja kävin kahtena päivänä Joensuun Taidemuseon arkistossa lukemassa ja kirjoittamassa. Suureksi ilokseni Jyrillä oli tallessa isämme tekemiä luonnospiirustuksia ja maalauksia iso pino. Niitä katsellessa ja jutellessa vietimme iltaa, ja otin luonnoksista myös valokuvia. Sohvapöydän lasilevyn alla oleva aaltoileva muoto oli myös isämme käsialaa.

Eino Nieminen, joka vastaa Joensuun taidemuseon kokoelmista, löytyi kolmannen kerroksen huoneestaan. Olin sopinut tapaamisen etukäteen. Arkistomateriaalia löytyi kaksi isoa laatikollista. Toinen piti sisällään yksinomaan teoskuvia. Valokuvat lähes kaikista Martiskaisen veistoksista oli arkistoitu. Toisessa laatikossa oli kansioita, joihin oli koottu kirjallista materiaalia; muistonäyttelyn yhteydessä tehtyjä haastatteluja, lehtileikkeitä ja kirjeitä. Myös joitain vanhoja filminauhoja ja äänitteitä joukossa oli, mutta niiden kuuntelemiseen ja katselemiseen ei ollut kojeita kovin helposti saatavilla, joten niihin tutustuminen jäi toiseen kertaan.

Lukiessani ihmisten kertomuksia, huomasin monelle jääneen sellaisen käsityksen, että nuo viimeiset vuodet Paukarlahdessa olisivat olleet kuvanveistäjän ahdistelua, entistä pahempaa alkoholismia ja masennusta. Ihminen on kovin taipuvainen etsimään syyllisiä. Martiskainen itse ei tuntunut syytelleen ihmisiä omasta pahasta olostaan vaan veti syyllisyyden itseensä. Ehkä juuri sen takia monet katsovat asiakseen syyttää muita hänen puolestaan. Paukarlahdessa lapsuudessani kuulin ihmisten muistelevan, miten Martiskainen oli sanonut elämästään 1980-luvun alussa: *"Minun evakkoretkeni on päättynyt"*. Tällä hän oli nimenomaan tarkoittanut, että tunsi olevansa kotonaan. Veistoksia syntyi, koska oli rauha niitä tehdä. Oli metsää ympärillä, oli järveä missä soudella ja nukuttaa lasta uneen. Toisinaan oli pakottava tarve päästä kavereiden luo Helsinkiin. Silloin oli lähdetty, mutta noilta retkiltä kuitenkin aina oli palattu. Martiskainen oli keskustellut ystävänsä elokuvaohjaaja Pekka Parikan kanssa, joka oli parantunut alkoholismistaan jo kymmenen vuotta aikaisemmin, omasta tilanteestaan ja halustaan raitistua saaden tähän tukea ystävältään. Marja-Leena Kortekallio muistelee Parikan pariskunnan vierailua 1982: *"Miehet istuivat saunan lauteilla koko juhannusyön keskustellen"*.

Kertomukset Taisto Martiskaisen viimeisistä vuosista ovat niin ristiriitaisia, että minun täytyy yrittää nähdä niiden lävitse. En ihmettele sitä tuskaa ja ahdistusta, mikä taiteilijassa herää, kun hän katsoo maailmaa. Se tuska ei välttämättä johdu hänen ympärillään olevista ihmisistä ja tilanteista, vaan se on sitä luomisen kipua, mihin ei ole lääkettä keksitty. Tuskan hetkinään Martiskainen kuvasi pahaa oloaan luonnoslehtiönsä sivuille: *"Minun tekemiseni on ollut aina jotenkin sairasta. Olenkohan hullu. Aivoni toimivat eritavalla kuin toisten. Näyttely viikon päästä ja olen epävarma jokaisesta työstäni. Voi käydä niin että häpäisen itseni lopullisesti. Tunnen itseni normaaliksi niin kauan kun en tee veistoksia"*. Martiskaisella oli kuitenkin pakottava tarve taiteen tekemiseen. Toisaalta hän myös suunnattomasti nautti esimerkiksi töidensä viimeistelystä – kutsui sitä herkuteluksi.¹⁴ Martiskaisen tuotteliaisuus hänen viimeisinä vuosinaan todistaa sen, että hän oli Paukarlahdessa löytänyt itselleen henkisen ja fyysisen tilan täysipainoiseen taiteen tekemiseen.

Kuva 28. Taisto Martiskaisen luonnoksia: Piruparka 1979. Kuvat Eino Niemiseltä.

Huomaan etsiväni isäni elämästä vastauksia itselleni, oman identiteettini ymmärtämiseksi. Miten sitä pronssin lujuuutta saa valettua hiljaisen ja ujouttaan murenevan muotin sisään? Huomaan törmääväni seinään, missä lukee –Taisto joi. –Ja joi. –Ja joi. Seurallisuus ja räväkkyys tuli esiin kun Taisto joi. Melkein jokaisen kertomuksen mukaan selvin päin Taisto oli joukossa hiljainen, lähes tuppisuu. Anja Juurikkala oli kertonut haastattelussa Eino Niemiselle 1994, ettei ollut koskaan nähnyt kenenkään juovan sillä tavalla.

Minun täytyy jatkaa etsintääni. Palata alkuun? Olihan Taisto Martiskainen rohkea jo nuorena lähtiessään seuraamaan sisintä ääntään, vastustaen muiden häneen kohdistamia toiveita. Samaa rohkeutta vaati vastustaa lääkärin antamia määräyksiä vauvan lonkkakipsin hoidosta, nähtyään määräysten olevan pielessä. Näihin toimiin ei vaadittu alkoholia, vaan jotain syvällisempää rohkeutta ajatella itse asioita. Se heijastuu myös Martiskaisen töistä. Punaisten muistomerkeissä ei näy syyttäviä eikä vihaa uhoavia katseita, vaikka poliittiset tahot sitä vaativat. Imatran Impi ei hyppää koskeen esitellen nuorta haikeaa suloaan – itsemurhaa ihannoiden, vaan näyttää itsemurhan tehneen todellisuuden, sekä sen aidon tragiikan, mitä siihen liittyy. Martiskainen pyrki totuuteen töissään. Luokittelusta pitävät voivat kutsua häntä realistiksi, toiset ehkä ajoittain hieman symbolistiksi, ja vähintäänkin kauttaaltaan ekspressiiviseksi eksistentiaalistiksi. Viimeisen näyttelynsä haastattelussa Martiskainen kuvasi sitä, miten hän oli vapautunut lopullisesti ostajien ja tilaajien kahleista: *"En välitä myynnistä. Olen liian kauan ottanut muut huomioon. Kaksi vuotta poissa Helsingin kapakoista ovat karsineet pois luontaisen miellyttämisen haluni. Tilalle on tullut terve itsekkyyys. Minähän näitä hommia loppujen lopuksi teen eivät arvostelijat"*.

Martiskainen näki maailmassa ahneuden ja kilpailuhenkisyyden kasvun, ja kuvasi sen vaikutuksia ihmiseen. Piruparka-teos kuvaa selkeimmin sitä, miten ihminen polkee muut jalkoihinsa raivatessaan tiensä huipulle, kohdatakseen lopulta ylpeän yksinäisyyden ja tyhjyyden. Martiskainen kuvasi ajatuksiaan *Ilta-Sanomien haastattelussa 14.12.1981: "On synti tänään tehdä kaunotaidetta asetehtailijoille, että he unohtaisivat mitä ovat tekemässä... Tänäpäin pitäisi raa'asti näyttää, mitä olemme tekemässä ja mihin olemme menossa"*. Mielestäni Martiskaisen sanomalla on merkitystä tänä päivänä, jolloin maailmassa rahasta on tullut jumala, ahneudesta hyve ja köyhyydestä rikos.

Nykyään monet yritykset kuvata maailman pirstoutumista hajoavat löysiksi installaatioiksi ja teoksiksi, joissa taiteen tekemisen taitopuoli kadotetaan kokonaan. Martiskainen vaati itseltään ehdotonta ammattitaitoa. Hän sanoi, että kuvanveistäjänkin pitäisi piirtää joka ikinen päivä.¹⁵ Martiskaisen anatomian tuntemus olikin samanveroinen kuin patologilla ja tämän vuoksi hän kykeni myös rikkomaan anatomian sääntöjä oikeaa vaikutelmaa etsiessään. Martiskainen itse oli kuitenkin sitä mieltä, että hän oli vasta oppinut kävelemään kontattuaan riittävästi taiteen polkuja.

Martiskaisen veistoksissa on vahva läsnäolon tuntu. Ne ovat erittäin fyysisiä ja voimakkaita. Martiskaisen lähtökohtana on ihmisyys eri kerrostumisissaan, mutta kaikissa Martiskaisen töissä korostuu kuitenkin arvostus ihmistä kohtaan. Hän ei nähnyt syytä irvokkuuteen tai inhorealismiin, eikä liioin ihannoitiin. Onnettomat ihmiskohtalot kiehtoivat häntä, surumielisyyttä välittyi hänen teoksistaan ja kirjoituksistaan.

Menneisyys on sarja tapahtumia, aikakausien kerrostumia, eilisiä ja toissapäiviä. Niin uudelta kuin nykyhetki tuntuukin, se on joskus vanha ja pölyinen muisto. Tulevaisuus on yhtä tavoittamattomissa kuin menneisyys. Oikeastaan on vain tämä hetki, millä on mitään väliä. Harvaa asiaa kuitenkaan niin paljon paetaan kuin nykyisyyttä. Martiskainen kasvoi ujosta maalaispojasta suurten monumenttien tekijäksi. Häntä ajoi valtava kauneuden jano ja tuska läpi hänen lyhyen elämänsä ajan. Siitä hän kertoi.

3.11.2010

Joensuun taidemuseo on tunnelmallinen, iso ja vanha kivilinna. Tämä arkistovarasto on viileä, täynnä tavaroita, ja tuoksuu hyvin vanhalta. Aistin miten koko museo on jo lähes tyhjillään, vaikka vasta hetki sitten kello oli kahdeksan aamulla. Jossain toimistossa saattaa palaa vielä valo, mutta saleihin on saapunut hämäryys.

Palaan mielessäni vielä hetkeksi lapsuudenkotiini. Se ei ole vaikeaa, sillä tämä viileys tuntuu aivan samanlaiselta kuin Paukarlahden kartanon salissa talvi-iltana. Muut huoneet pysyvät lämpiminä mutta sali on usein hieman kylmempi. Se ei estä minua istumasta siellä. Soittelen pianolla korvakuulolta vanhoja suomalaisia kansanlauluja, joita olen kuullut äitini soittavan. Kuvittelen tällaisina iltoina aistivani henkiä ympärillä, istumassa kohteliaasti hieman kauempana sammalenvihreissä tuoleissa, joissa on liian korkeat ja suorat selkänojat. Pianon vieressä on kakluuni, jota vasten nojaa suuri hirsilauta. Laudan toiseen päähän on kirjoitettu jotain lyijykynällä voimakkaasti painaen. Ei sitä polttopuuksi ole siihen tuotu. "Elämä on viulun virittämistä..." Joku sanoi, että se on vieraskirja.

Mihin sinä loput, mistä minä alan? Mieleni on sekaisin ja näen liikaa yhtäläisyyksiä. Veistoksesi ja kirjoituksesi huutavat tuskaa ja pelkoa! Minä tunnen samaa kauhua, pelon meren loputtomuutta, ja halua kuvata mieleni hirviöitä. Maailma on täynnä hätää ja kärsimystä. Koittaako rauha koskaan? Pelkään pahoja aavistuksia. Miksi sinä jatkoit itsesi polttamista niin hurjalla tulella, vaikka aavistit kuolevasi pian?

Kuuntelen Loirin laulamia Leinon säkeitä viimeistellen tätä kirjettä. "Toivoton Taisto taivaan valtoja vastaan. Kaikuvi kannel; lohauta laulu ei lastaan".

Kuva 29. Joensuun taidemuseo 3.11.2010. Valokuva: Minerva Martiskainen.

*Kuva 30. Taisto Martiskainen: Omakekuva. Akva-
relli. Valokuva: Minerva Martiskainen.*

*Hätä ja hämäryys poissa. Jumala, luonto minussa. Hiljainen luonnon osa vain.
Seison metsässä kuin kirkossa. Mustassa manttelissa mäen laella.
Kauniimpaa ei voi olla kuin tämä sieluni rauha.*

*Elämä on viulun virittämistä, oikean sävelen etsimistä.
Sävelen löytyessä suurin ilo on antaa se toiselle.*

*Rakkain terveisin
Taisto*

*Kuva 31. Taisto Martiskainen: Rauhantekijä 1981.
Pronssi. (Nieminen 1994, 82)*

VIITTEET:

1. Nieminen, Eino
2. Kansanen, Marja
3. Nieminen, Eino
4. Martiskainen, Taisto
5. Juva, Seija
6. Kansanen, Marja
7. Martiskainen, Taisto
8. Roivainen, Arja
9. Martiskainen, Nina
10. Martiskainen, Taisto
11. Kinnunen, Pirkko
12. Origo (Lompolo, Jouni)
13. Kansanen, Marja
14. Kansanen, Marja
15. Kansanen Marja

KUVAT:

Kuva 1. Valokuva.

Kuva 2. Taisto Martiskainen: Omakuva 1965. Valokuva: Minerva Martiskainen.

Kuva 3. Taisto Martiskainen: Omakuva. Valokuva: Minerva Martiskainen.

Kuva 4. Valokuva 26.1.1981. Valokuva: Minerva Martiskainen.

Kuva 5. Minerva Martiskainen: Naisten vuoro 2010. Maalattu kipsi. Valokuva: Minerva Martiskainen.

Kuva 6. Taisto Martiskainen: Ogoi Määränen 1981.

Kuva 7. Minerva Martiskainen: Kotiinpaluu 2007. Maalattu kipsi. Valokuva: Minerva Martiskainen

Kuva 8. Martiskaisen kirje Wäinö Aaltoselle 1959. (TMK/Wäinö Aaltosen arkisto) Valokuva: Riina Tiainen.

Kuva 9. Taisto ja keskeneräinen työ, Rukoileva, kesällä 1959. (Nieminen 1994, 9).

Kuva 10. Taisto Martiskainen: Kiikkujat. Valokuva: Minerva Martiskainen.

Kuva 11. Minerva Martiskainen: Konsta muovailusavessa 2010.

Kuva 12. Minerva Martiskainen: Keittiön kahdet kasvot 2006. Kipsi. Valokuva: Minerva Martiskainen

Kuva 13. Taisto Martiskainen Crescendoa työstämässä. Valokuva Eino Niemiseltä.

Kuva 14. Crescendo, yksityiskohta. Valokuva Eino Niemiseltä.

Kuva 15. Minerva Martiskainen: Kosketus 2010. Kipsi ja akryyli. Valokuva: Minerva Martiskainen

Kuva 16. Taisto Martiskainen: Imatran Impi 1972. Valokuva Eino Niemiseltä.

Kuva 17. Minerva Martiskainen: Lähde 2011. Valokuvakurssin otos.

Kuva 18. Talvea 1981. Valokuva: Marja Kansanen.

Kuva 19. Minerva Martiskainen: Kaipaus 2009. Maalattu kipsi ja peililasi. Valokuva: Minerva Martiskainen

Kuva 20. Taisto Martiskainen: Sukupolvien ketju 1982. Luonnos Pietarsaaren Työväenmuistomeriksi. Kipsi. (Nieminen 1994, 75).

Kuva 21. Taisto Martiskainen: Kierteessä 1982. Pronssi. (Nieminen 1994, 80).

Kuva 22. Riihessä 1981. Alexander Viimeisen paluu Eurooppaan 1981. Kipsi. Valokuva: Taisto Martiskainen.

Kuva 23. Taisto Martiskaisen muistonäyttely 1994 Joensuun taidemuseossa. Valokuva Eino Niemiseltä.

Kuva 24. Minerva Martiskainen: Riihenmäki 2008. Akvarelli. Valokuva: Minerva Martiskainen.

Kuva 25. Kaunissaaren kallioilla 1982.

Kuva 26. Taisto Martiskaisen tekemä, 1963 paljastettu teos Kanavatyttö. Valokuva: Minerva Martiskainen.

Kuva 27. Taisto Martiskaisen abstraktimpaa muotoa. Valokuva Eino Niemiseltä.

Kuva 28. Taisto Martiskaisen luonnoksia: Piruparka 1979. Kuvat Eino Niemiseltä.

Kuva 29. Joensuun taidemuseo 3.11.2010. Valokuva: Minerva Martiskainen.

Kuva 30. Taisto Martiskainen: Omakuva. Akvarelli. Valokuva: Minerva Martiskainen.

Kuva 31. Taisto Martiskainen: Rauhantekijä 1981. Pronssi. (Nieminen 1994, 82)

LÄHTEET:

Aurell, H. 12.12.1981. Pronssin kohtalonsinfoniasta kuolemanläheisiin sonetteihin. Savon Sanomat.

Kinnunen, P. 18.11.1977. Se onnistuu sittenkin. Ilta-Sanomat.

Leino, E. Meri kuutamolla, Elegia.

Martiskainen, T. 1978. Wäinö Aaltosen oppilaana. Wäinö Aaltosen seuran vuosikirja IV. Turku: WA:n seura, 40-45.

Nieminen, E. 1994. Taisto Martiskainen. Joensuun taidemuseon julkaisuja 1/1994 Joensuu: Joensuun taidemuseo.

Origo (Lompola, J) 1970. Imatran Impi. Helsingin Sanomat 16.2.1970.

Roivainen, A. 1983. Kuvanveistäjä Taisto Martiskainen – Monumenteista vapaampaan ilmaisuun. Proseminaari, Jyväskylän yliopisto, taidehistorian laitos.

Tikkinen, H. 7.11.1981. On synty heittäytyä onnelliseksi... Savon Sanomat.

Taisto Martiskaisen arkisto, Joensuu: Joensuun taidemuseo.

TMK/ Wäinö Aaltosen arkisto, Turku.